

LLENGUA I LITERATURA

Breu notícia sobre Damas Calvet de Bodallés

Per Guerau Domènech Montada

Resum

En una època de canvis, un figuerenc, poeta i enginyer químic s'integrà en el corrent que a Catalunya coneixem com la Renaixença, alhora que feia conèixer aquest corrent a membres d'un altre de semblant que amb el nom de felibritge havia sorgit a la Provença.

Paraules clau

Renaixença, felibritge, Jocs Florals, Mistral

Abstract

In a period of big changes, a poet and chemical engineer born in Figueres joined the movement known as the "Renaixença" in Catalonia. At the same time he introduced this movement to a members of another, similar movement which, under the name of "Felibritge", had emerged in the French Provence.

Keywords

Renaixença, felibritge, Jocs Florals, Mistral

DOI: 10.2436/20.8010.01.67

AIEE, Figueres, 42 (2011), pàg. 433-447

El que segueix és una breu notícia sobre el poeta i enginyer Damas Calvet de Bodallés⁽¹⁾ poc conegut, per no dir desconegut, a la ciutat on va néixer i on vivia la seva família.

Dámaso, que així era nomenat pels seus, nasqué a Figueres, l'onze de desembre⁽²⁾ del 1836, probablement en una casa, propietat de la família, situada al carrer de Vilafant que fa cantonada amb el de Sant Esteve.

Damas nasqué en un època convulsionada. Època de canvis promoguts per la Revolució Francesa (1789) que proclamà els principis de llibertat, igualtat i fraternitat, per la Revolució Industrial anglesa (1760-1840) que desenvolupà una classe burgesa assentant les bases del liberalisme i per la Declaració d'Independència dels Estats Units d'Amèrica, que establí la república com a forma de govern.

Fou una època en la qual amb raó es diu que Europa es va dormir absolutista i neoclàssica i despertà romàntica i liberal.

Si bé aquests corrents no van arribar amb tot el seu potencial a l'Estat espanyol, sí que tingueren certa influència. Sols cal recordar la Constitució del 1812, o fets com el repartiment del seu territori en províncies (1833) ideat per Javier de Burgos seguint els ideals d'igualtat del Nou Règim, sorgits de la Revolució Francesa, o bé la llei de desamortització dels béns eclesiàstics (1836) promoguda per Mendizábal, béns que foren expropiats i venuts posteriorment, malgrat que les finques expropiades no es vengueren d'una forma unitària sinó en grups amb un cost impossible d'assolir pel petit pagès, treballador o comerciant, beneficiant d'aquesta forma la burgesia que fou qui adquirí aquests béns.

1. Hi ha discrepància envers l'ortografia d'aquest cognom. En documents notariais el trobem amb o, Bodallés. En altres escrits figura com Budallés.

2. Festivitat de sant Damas I Papa. (305-384).

Encara que més llunyanes, voldríem recordar que tant la Guerra Gran (1793-1799) com la del Francès (1804-1814) desballestaren el sistema comercial, crearen inflació i deixaren petjada.

Les tropes que ocuparen la ciutat provocaren incendis i robatoris de tota mena, àdhuc de collites,⁽³⁾ amb la desagradable conseqüència que moltes famílies en sortiren perjudicades econòmicament veient-se obligades a recórrer al crèdit, crear censals, o vendre patrimoni, fets significatius en aquella Figueres de les primeres dècades del segle dinou.

Però, sens dubte, el canvi més important el trobem en l'inici d'un corrent liberal probablement provocat pels aires que, com s'ha dit, corrien per Europa i accelerat per les guerres abans esmentades.

Aquest aire anà progressant a les ciutats amb el suport de la burgesia i el poble menut provocant al nostre país, segons l'historiador Josep Fontana, una "florida cultural" amb una important producció en català. En contra hi estigué la pagesia i gran part del clergat ja que creien que perjudicava els seus interessos.

El cert és que el "liberalisme" progressà com també es féu més fort l'absolutisme. Separació de pensaments, de doctrines, que s'evidenciaren a la mort de Ferran VII (1833) quan la seva vídua, la regent Maria Cristina, volgué proclamar reina la seva filla Isabel de tres anys, decisió aplaudida pels liberals i criticada pels absolutistes,⁽⁴⁾ que es posaren al costat de Carles Maria Isidre, germà de Ferran VII. Ni els uns ni els altres volgueren cedir i això fou la causa o l'excusa de la primera carlinada.

Del 1834 al 1844 es va decidir la batalla entre els principis d'organització de la societat amb victòria final del liberalisme. Aquest procés revolucionari es realitzà a través d'una guerra civil molt violenta que arribà a tot arreu.⁽⁵⁾

És en aquest context sociopolític que nasqué Damas, fill de Narcís i de Florentina i germà gran d'Antoni, Caterina i Ignàsia.

3. A l'arxiu familiar de casa Montada hi trobem documents d'aquesta època i passades que ens diuen d'incendis de cases per "l'Armada francesa" i de la dificultat de trobar hortolans a causa del robatori de collites. Durant la Guerra del Francès, la vídua de l'hereu d'aquesta família hagué d'emigrar a Barcelona amb els seus fills i encarregar un censal per tal de sobreviure i desembargar els béns que els havia embargat el "Govern francès".

4. També hi trobem aquesta nota: "Terceto que estava en la porta de la Iglesia en los dias 7, 8 y 9 de Juliol de 1833 sobre las festes que se feren en dits dies pera solemnizar la Jura verificada en Madrit lo dia 20 ó 21 de Juny de dit any, á favor de Ysabel 2a filla del Rey Fernando y Maria Cristina Conjuges en defecte de successio masculina, y despues se feu en todas las Ciutats y Vilas de España, cual texto es com segueix. Huye perjuro del sagrado Templo//No profanes la mistica Morada//A la Verdad eterna consagrada". (Arxiu familiar de casa Montada).

5. Com a curiositat direm que un fill de les Escaules, de nom Martirià, fou "general carlí de molta anomenada" segons es llegeix en unes notes escrites a primers del segle vint per un habitant de Boadella. En Becaina i el Muchacho foren dos capitosts que operaren a l'Empordà.

El seu pare, Narcís Calvet i Gibert, era fill de Torroella de Montgrí. La seva mare, Florentina de Bodallés i Deop, era natural d'Olot i filla del figuerenc Serafí de Bodallés i d'Ignàsia Deop, de Ripoll.

A la família Bodallés-Deop hi trobem advocats i doctors en “medicina, cirurgia i farmàcia” el que fa suposar, atenent l'època, que fou una família amb cert potencial econòmic i que, per allò dels enllaços matrimonials, Narcís Calvet tampoc devia passar penúries monetàries.

Damas estudià cinc cursos de filosofia a Girona, acabats els quals, bé per imposició paterna o per decisió pròpia, es matriculà a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona⁽⁶⁾ escollint l'especialitat d'enginyeria química, alhora que exercia com a dibuixant a l'Espanya Industrial⁽⁷⁾ seguint el que era la seva segona afecció: el dibuix. En aquests moments col·laborava en publicacions com *El Conseller*, *La Corona d'Aragó* i *Els Trobadors* on publicà les primeres poesies.

Aquests anys d'estudiant de Calvet se situen en un moment històric de la llengua i cultura catalana, llengua i cultura que es trobaven en una situació difícil, en clar retrocés. Per tant, es pot afirmar que a primers del segle XIX Catalunya era monolingüe i que a la meitat del mateix segle aquest monolingüisme ja no existia. La llengua castellana havia guanyat prestigi social i cultural. Les famílies benestants solien parlar en aquesta llengua i gairebé tothom que sabia escriure, escrivia i es comunicava per escrit en castellà.⁽⁸⁾

Aquesta delicada situació es va salvar mercès a un nou aire provinent d'Alemanya. Ens explicarem. A finals del segle divuit va sorgir en aquest país un moviment ideològic i cultural, filosòfic si es vol, com a reacció de la crisi

6. Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona. Un real decret –promulgat pel ministre de Comerç, Instrucció i Obres Públiques, Manuel de Seijas Lozano, el 4 de setembre de 1850– establia l'ensenyament tècnic a tres nivells: elemental, d'ampliació i superior, que és el que corresponia a la nova professió d'enginyer industrial. Es crearen quatre escoles ubicades a Barcelona, Madrid, Sevilla i Bergara. El grau superior es cursava únicament a Madrid, però la llei Moyano va estendre la facultat de formar enginyers industrials de tercer grau a Barcelona, Sevilla i Bergara. A partir del 1867 desapareixerien totes menys la de Barcelona, que havia iniciat els cursos el 1851 amb dues especialitats, la Química i la Mecànica.

7. Espanya Industrial. També era coneguda pel Vapor nou. Propietat d'una societat anònima constituïda a Madrid de la qual els germans Muntades foren els principals accionistes. Començà a treballar a ple rendiment el 1853. Aquesta fàbrica, juntament amb una altra també propietat dels Muntades i aportada a la societat, aplegava 1.790 operaris repartits en 795 homes, 833 dones i 162 nens i nenes.

8. Joaquim Rubió i Ors (1818-1898) deia “Fa un segle i quart en lo assalt a Barcelona (setembre 1714) que nostres avis batallaren catorse hores seguides en defensa de llurs antics privilegis i que llur sang corria a doll per los murs, places i temples de esta ciutat, per poder transmèrrer a llurs nets la herència i lo idioma que los habian deixat llurs pares; y no obstant de haber transcorregut tant poch temps los descendents no solament han olvidat tot açó, sino que fins alguns d'ells, ingrats envers sos avis, ingrats envers sa patria, se avergonyeien de qué se los sosprengué parlant en català.”

del neoclassicisme. Aquest corrent, que s'escampa ràpidament per Anglaterra i França, era el romanticisme.

El romanticisme era un moviment multiforme que exaltava el sentiment i per tant allò irracional com a contraposició de la raó matemàtica del segle disset i de la raó il·lustrada del divuit, alhora que defensava la intuïció com a forma d'accés immediat i directe a la naturalesa.

Els romàntics tingueren preferència per les ciències de l'esperit, especialment per la història, el que els portarà a una reafirmació de la identitat nacional.

Aquest moviment, que a Catalunya fou més que res literari però també amb repercussions polítiques, és conegut com la Renaixença, relacionat amb altres d'europaus.

Se cercava el redescobriment de la pàtria i dels senyals d'identitat nacional, mirant al passat de la corona catalanoaragonesa de l'edat mitjana. D'aquí sorgiren actuacions culturals que a poc a poc frenaren aquell procés de pèrdua de la parla catalana.

El poema d'Aribau⁽⁹⁾ "Oda a la Pàtria", publicat al diari *El Vapor* l'any 1833, és considerat com a manifest i programa del moviment, atès que l'autor fa una identificació romàntica entre llengua i pàtria. La data d'aquesta publicació es pren com la d'inici de la Renaixença d'on sorgiran els Jocs Florals com a restauració de l'antic Consistori de la Gaia Ciència de Barcelona, instituït per Joan I el 1393.

El jove Calvet, que hem deixat treballant a l'Espanya Industrial, es va implicar en aquest corrent emprant el català per les seves composicions i seguint-ne les tendències.

En una visita que els ducs de Montpensier⁽¹⁰⁾ efectuaren a aquesta fàbrica, l'any 1857, ell fou l'encarregat de donar-los la benvinguda. Per a tal

9. Bonaventura Carles Aribau (1798-1862). Escriptor, economista i polític. És recordat per la seva "Oda a la Pàtria". Per a ell, la llengua materna és la llengua de la intimitat, la dels sentiments, la de la innocència i la veritat. Per a ell el català és la llengua des de l'origen. És on vol tornar el poeta o, millor dit, el vol reincorporar a la vida adulta.

10. Antoni Maria d'Orleans, duc de Montpensier (1824-1890). Era membre de la família reial francesa i espanyola per matrimoni. Fill de Lluís Felip I de França i de Maria Amèlia de Borbó-Dues Sicílies, princesa de les Dues Sicílies. Casat amb Maria Lluïsa Fernanda de Borbó, filla de Ferran VII i germana d'Isabel II. Amb la instauració de la república francesa, ha de sortir del país i va a Anglaterra i després a Espanya. Conspira per derrocar Isabel II i per aquesta causa finança junt amb altres, la revolució del general Prim (7-7-1868).

Va arribar a ser candidat al tron d'Espanya però fou elegit Amadeu de Savoia.

Benito Pérez Galdós (1843-1920), a la seva obra *La de los tristes destinos* diu que... "Todos los males de la patria provenían del matrimonio de la Reina. Habría sido muy acertado casarla con Montpensier, que

ocasió, el nostre poeta compongué una oda⁽¹¹⁾ en català que recità davant els ducs que el premiaren i el pensionaren per estudiar a Madrid, ciutat on acabà la carrera l'any 1859. És probable que durant aquest període madrileny realitzés algun treball per al duc de Montpensier.⁽¹²⁾ Comença:

“Si com lo xic aucell, que en la planura
A viurer condemnat y a fer son niu
Vol desplegar sas alas en l'altura
Que del aliga brilla l'ull altiu
No temés que la neu depositada
De ma trémola má glassés los dits,
Demanara a ma lira esta vegada
Los cantars mes sonors, los més sentits”

Un any després de finir els estudis d'enginyer químic, guanyà la seva primera Englantina d'Or als Jocs Florals de Barcelona amb la poesia “Son ells” dedicada als almogàvers, poesia que fou traduïda al castellà. També és premiat per l'Acadèmia de Bones Lletres,⁽¹³⁾ que havia convocat un concurs sobre la conquesta de Mallorca per Jaume I on presentà un bosqueig en dotze cants del que més tard seria la seva obra cabdal: *Mallorca cristiana*.

Aquest mateix any, el 1860, obté per oposició la plaça pensionada pel govern d'estudiar a l'estranger els avenços de la indústria química. El país elegit fou França.

era un gran príncipe, un político de talento y el hombre más ordenado y administrativo que teníamos en las Españas. Todas las cuentas de su caudal y hacienda las llevaba por Debe y Haber; ...Si viniera una revolución gorda y hubiera que cambiar la monarquía, ninguno como ése para hacernos andar derechos y ajustarnos las cuentas”.

11. En una llibreria “de vell” de Barcelona certificaven que d'aquesta oda se'n publicaren només dos exemplars. Un per a la reina Isabel II i l'altre per als ducs de Montpensier.

12. La seva neboda Carme Montada Calvet explicava que un jorn es presentaren a casa dels seus avis materns, els Calvet, dos senyors que portaven salutacions del seu fill Damas que estudiava a Madrid. El matrimoni Calvet els convidà a dinar, i els forasters acceptaren. En acomiadar-se un d'ells digué: “*He tenido mucho gusto de comer en casa de los padres de mi secretario, pues yo soy el duque de Montpensier*”.

La Sra. Carme Montada explicava aquesta anècdota ja en edat avançada. És difícil constatar si efectivament fou el duc de Montpensier qui va dinar a casa dels Calvet i si es va pronunciar la paraula “*secretario*”.

13. Reial Acadèmia de Bones Lletres, societat catalana creada a Barcelona el 1729 pel comte de Peralada i altres intel·lectuals preocupats pel trasllat de la Universitat de Barcelona a Cervera, l'ensenyança i la divulgació de la història de Catalunya.

Un cop a França, Calvet procura establir relació amb els poetes provençals i per aquest motiu, per les festes de la Tarasca,⁽¹⁴⁾ es desplaça a Tarascó. Allí entrà en contacte amb Romanilha, Aubaneu, Mistral, Bonaparte, Wyse i altres que feia set anys s'havien reunit a Fontsegunha per constituir el felibritge, moviment encaminat a promoure la llengua i la cultura occitana semblant a la Renaixença catalana.

Si bé els promotors d'aquest moviment són els suara esmentats, cal dir que Joan Baptista Fabre (1727-1783) –autor de comèdies sobre la vida rural, escrites en occità– és considerat com el precursor del Renaixement que va dur a terme el felibritge.

Aquests poetes promotors es denominaren felibres, nom que si per a uns ve d'una oració en llengua d'oc a Sant Anselm, per a Mistral prové de la mala pronunciació de la dita occitana *sefer libre de lei* per *se felibre de lei*, per altres ve de *feligrés, filli ecclesiae*, o ve de *fe libre* dels càtars o *feli- bris* que vol dir nadó, ja que se suposava que els poetes són els nadons de les muses.

Com hem dit, el felibritge pretén la restauració de la llengua i cultura occitana, el reviscolament de la raça llatina, tornar la dignitat a la llengua mitjançant la poesia i retornar a la nació occitana el seu esperit nacional. D'aquest moviment sortirà una nova llei poètica recollida per Mistral el 1886 en *Lou Tresor dóu Felibrige* que és el compendi lingüístic occità.

Del 1855 al 1896 es va publicar l'almanac *Armana provençau*, redactat per Aubaneu, on es publicava l'obra poètica del grup. Va començar amb un tiratge de cinc-cents exemplars per acabar amb vint mil.

Els contactes de Calvet amb els felibres continuaren durant la seva estada a França i provocaren una cordial amistat entre la Provença i Catalunya. És probable que aquesta amical relació amb els felibres i la presència de Calvet en terres provençals provoqués que Frederic Mistral compongués l'oda *I troubaire catalan* l'agost del 1861.

14. Josèp Romanilha (1818-1891). Edità *L'Armana Provençau* on publicà una sèrie de contes de caràcter moralitzador com també un recull de poemes intitulats *Margaridetes* (1847) i *La campana mountada* (1857), entre altres.

Frederic Mistral (1830-1914) *Mirèio*, publicada el 1859, és la seva obra més famosa, esmerçant-hi vuit anys. També escrigué *Calendau* (1867) i l'esmentada *Lou Tresor dóu Felibrige* i altres.

Per influència del seu mestre, Roumanilha, adoptà una grafia occitana basada en el francès coneguda com a mistraliana. Rebé el Premi Nobel de Literatura juntament amb el dramaturg José Echegaray, l'any 1904.

Teodòr Aubaneu (1826-1886). Escrigué *Lou Pan dou pecat*.

Anseume Mathieu (1828-1895): *La Farandaule*.

Joan Brunet (1823-1894). D'ell són uns poemes melanconiosos sobre la mort dels seus fills.

Amfos Tavan (1833-1905) era jardiner. Va escriure *Amor e plor*.

El mateix Calvet, en una crònica de finals de juny del 1861, però publicada el juliol al *Diario de Barcelona*, explica que: “Los felibres siguen el movimiento literario de Cataluña, pues poseen ya los dos primeros tomos de los juegos florales y eran ya muy conocidos en Provenza los nombres de Milà, Rubió, Bofarull, Balaguer i Clavé”, afegint amb un intent de treure valor a la seva decisiva intervenció: “Yo he completado las noticias sobre lo que se ha hecho en nuestro país en estos últimos años, sintiendo que en esta ocasión la literatura catalana haya tenido, sino un indigno, un débil representante”.

Calvet informava en la mencionada crònica, sobre el monolingüisme poètic dels felibres. “Ningun de ellos, deia, ha querido mandar poesias a los juegos florales de Tolosa porque solo premian a las francesas, robando, como dicen ellos, a la lengua de Oc las flores de Isaura y llamándose mantenedores sin mantener nada”, i afegia: “Mas tienen intención de mandar algunas el año próximo a los de Barcelona, solo para hermanar más las dos literaturas”.

L'oda de Mistral aparegué dins l'*Armana Prouvençau*. Més tard fou tramesa junt amb la *Salada-ciaon* de Roumanilha a la festa dels Jocs Florals que aquell any s'esqueien el 4 de maig, celebrant-se sota la presidència de Joan Illa i Vidal.

Calvet fou el missatger escollit per Mistral per fer arribar la seva poesia a Barcelona, dedicant-li les següents paraules:

“Calvet moun bèl ami, jovint sin’escalant
Di valoun majorquin, di serrei catalan
Tu qu’amadoduras l’epoupèio
Au Counsistori gai de vostri Jo Florau
Présent aquésti vers courau
D’ou calignaire de Mirèio.”⁽¹⁵⁾

Dels poetes catalans, Calvet fou el primer en contestar. El 23 d’abril de 1861 des de París trametia a Mistral la poesia titulada *Als poetes de Provença*, acompanyada d’una traducció francesa. L'*Armana Prouvençau* del 1863 publicava aquesta obra del per ells anomenat “Felibre de Figueres”. Un any abans també s’havia referit a ell un component del felibritge, Joan Brunet

15. Calvet la traduí com segueix:

“Calvet, mon vell amic, jovenet pi que muntas
y que de Catalunya y de Mallorca ajuntes
las glorias per contarne vostra patria epopeya
Al Consistori Gay dels vostres Jocs Florals
dû estos versos corals
del enamorat de Mireia”.

que escriví. “Es un felibre catalan Don Dámaso Calvet conquistaire de l'englatino d'or en 1859 que nous countava aço d'aquí aquest estièu, emé l'entousiasme d'un grand cor, emé la vivo fe de la jouvènça”.

Fruit de l'amistat que tenia amb els felibres fou una estreta germanor literària entre la Provença i Catalunya de la qual nasqueren tímides manifestacions polítiques que més tard es faran més fermes en la literatura catalana, però sense cap classe de continuïtat en l'occitana.

Tornant a Catalunya a partir dels anys seixanta es produí un procés de cercar trets i tradicions característics de la cultura catalana arribant a un punt en el qual els temes costumistes coetanis predominaren enfront dels històrics. Aquests temes costumistes inspiraren obres de teatre, havent-n'hi una bona producció.

Seguint aquest procés, Calvet estrenava l'any 1864 a Figueres i amb música del mestre Villar, l'obra costumista, en tres actes i en vers *La romeria a Requesens* que versa sobre el costum figuerenc d'implorar la Tramuntana a la Verge de Requesens, i a Barcelona *La Campana de l'Unió*, dedicada a Antoni de Bofarull, el qual la presentarà com “lo primer drama històric que s'ha posat en escena après la revifalla de nostra llengua”. La *Campana de l'Unió* és una obra ambiciosa d'estil i llenguatge més joc floralasca que *La Romeria a Requesens*.

El 1876 al teatre Principal de Barcelona es posa a l'escena l'opereta *A la voreta del mar* amb música del mestre Goula i Soley⁽¹⁶⁾ i lletra de Damas Calvet.

En obtenir la tercera Englantina d'Or en els Jocs Florals de Barcelona del 1878, va ser proclamat Mestre en Gai Saber.⁽¹⁷⁾ En aquests Jocs obtingué, a més, cinc accèssits i en fou mantenidor els anys 1864, 1865, 1876 i 1879.

El 1880 publicà un recull de poesies seves sota el títol de *Vidrim*s,⁽¹⁸⁾ obra que va ser traduïda a l'alemany.⁽¹⁹⁾ D'aquestes poesies, *L'anada a Requesens* i *Lo bou de Sant Pau*, d'entre altres, costumistes ambdues, fan referència a Figueres.

16. Joan Goula y Soley (Sant Feliu de Guíxols 1843-Buenos Aires 1917) actuà amb gran èxit als principals teatres europeus però fou a l'Argentina on va rebre la consagració de la seva carrera fundant i dirigint el Conservatori de Música de Buenos Aires. Morí en aquesta capital l'any 1917.

17. Mestre en Gai Saber. Segons l'*Enciclopèdia Catalana* és el: “Títol honorífic atorgat pel consistori dels Jocs Florals de Barcelona, des de llur restauració (1859), al poeta que ha guanyat tres premis ordinaris...”.

Calvet se situa entre Àngel Guimerà, proclamat mestre en Gai Saber el 1877, i Jacint Verdaguer que ho fou el 1880.

18. *Vidrim*s, *Colecció de poesias catalanas de Damas Calvet*. Mestre en Gay Saber, Barcelona. Estampa de Pujades, Salvat y Comp. 1880.

19. La traducció es troba a: “Oberbegk's Bekehrung”, dins *Catalanische Troubadore die Gigemast* 1890.

L'anada a Requesens. (Vals corejat. Música del mestre Fita).

“Ja brilla sense núvols
l'estrella del dia;
la aurora ja envia
sos raigs del Orient.
Lo tritllu mos crida,
lo dia'ns convida:
adéusiau minyons
qu'anam a Requesens,
Allà en la montanya
ja s'vehuen pagesos
los Rosellonesos
devallan també.
Y en busca la Plana
de la tramuntana
ab tots los de Figueras
se'n puja a Requesens.
Ja portan los pobres
los feixos de llenya
qu'esperan la senya
la vila y'ls poblets:

y à abdues fronteres
saluda Figueres
quan s'adona que brantla
lo foch de Requesens.
Per entre les flamas
el fill veu la mare,
lo noy al seu pare
sos nèts lo jayet.
Y sap l'aymadora
que'l cor que l'adora
está pensant ab ella
a dalt de Requesens.
Ja tornan ab grébols
guarnits d'oferenas:
pareu vostras brenas,
obriu lo cistell;
y aneu a abrassarlos
mes no a preguntarlos
que tristos respondrian:
¡Venim de Requesens!”

Lo bou de Sant Pau (Aquest bou notable per sa astúcia i corpulència havia corregut ab corda moltes vegades per la plasseta de Figueres en los darrers anys de la primera meytat d'est segle ocasionant en ella algunas morts.)

“Balada
Noyas de gira vermella
las de faldillas de Ruan
fugiu darrera dels arbres
que lo bóu passa enfurismat
Pagesos tapáu la faixa
que créu qu'es la seva sanch
lleváros la barretina
que passa el bóu de San Pau
—
A la vila de Cabanes
una tartana ha arribat

com es d'un rich propietari
tots hi van la gorra en má,
—Saluda l'Anton!
—Tinc casa
no li só parcer ni criat
No em llevo la barretina
sols que pél bou de Sant Pau
—
Un destacament un dia
hi arriba ab son comandant
com soldats tracta als pageessos,
Anton no's doblega pas.

—No sé quant los galons valen
sols sé lo que un batlle val.
Per tráurem la barretina
cal que hi hage lo bôu de San Pau.

—
La Reyna torna de Fransa(a)
Anton la vegé passar
y com feya tramontana
se quedá ab la gorra al cap.
—Trátela
—M’refredaria
que’l temps amenassa mal
No em llevo la barretina
mes que per lo bôu de San Pau

—
Es diumenge, La Plasseta
de Figueras bull en grau,
corre un bôu que’s fa fer rotllo,
de sa astucia no n’hi ha cap
y de tal forsa, que’ls homens
com pilotes fá jugar

—

S’omplen balcons y finestres
per veure lo bôu de San Pau

—

Del carrer baix de San Pere
se sent que vé un combregá
tota la gent s’agenolla
fins los bôu queda’parat,
—¡Pages, lo genoll en terra
descobréixte com tots fan!—
—Si em llevo la barretina
es sols per lo bôu de San Pau—

—

Tothom del blasfem murmura
la barretina li cau
lo bôu li corre al darrera
també’l pedrís ha saltat
enronda l’arbre, l’agafa
las donas llansan un ¡ay!
Y juga ab la barretina
del mort, lo bôu de San Pau”

—

a. Maria Cristina

El 1882 obtingué el premi del marquès de Camps en el Certamen literari del Centre Artístich Industrial de Figueres, per la composició *El Bruel de Castelló*, considerada pel secretari del jurat qualificador “com balada model en son género.”

La seva obra cabdal, *Mallorca cristiana*, ja citada més amunt, la publica l’any 1886 en dos volums de sis-centes setanta pàgines cada un. Tracta de la conquesta de Mallorca per Jaume I el Conqueridor.

L’*Empordà Federal* deia sobre aquesta obra: “Al publicarlo retocat y aumentat, el deformá recarregantlo amb un excés de fets meravellosos que l’hi esfumaren casi per complert l’encís de la inspiració primitiva... Ha de perdonarse al poeta, que, dominat per l’imaginació, se perdés en el laberinte de creencies fins superticiosas, y en alas de l’exaltació no’s dongués compte de que engastava diamants en monturas de llautó.”

Bon amic de Narcís Monturiol i amb certs llaços familiars, li dedicà un poema amb motiu d’un homenatge que Figueres tributà al seu fill inventor així com un llarg article a *La Renaixença* del 4 d’octubre del 1885, mort ja Monturiol.

Transcrivim el començament d'aquesta oda intitolada *A Monturiol*:

“Ja que no puch cuan vingues presentarte
Ni una corona, ni sols un brot de llor
Y no mes trobas me es posible enviarte...
Prénne, amich, de ellas mon salut de cor.
Per tu, orgullosa avuy la patria mia
Al plaher s'entrega puig te reb tan gran;
Y ls brassos t'obra, com l'Espanya obria
Al qui tornaba un altra mon portant.
Com tu, dels regnes va trucar la porta,
Ofrint tresors en canbi de un baixell.
Lo nom de boig, y lo menyspreu suporta,
Y fins dels sabis l'ignorant consell:
No desmayes jamai. ¡Avant y fora!
¡Fé i esperansa! Tu bandera escriu;
Per ser-ne dels ayres sa senyora
En los cingles te l'aguila son niu.
Aixis ton geni colocat domina
La fondaria insondable de la mar,
Y allá hont ni penetrar atina
Tú, burlant l'element, hi pots baixar”.⁽²⁰⁾

Va ésser redactor de *La Industria* de Barcelona i un dels fundadors del setmanari *El Ampurdanés*. Col·laborà també amb el *Diario de Barcelona*. Entrà com a individu de número a l'Acadèmia de Bones Lletres.

En l'àmbit de la seva carrera d'enginyer químic, Damas Calvet va ser professor a l'Institut de València, de dibuix i projectes a l'Escola d'Enginyers Industrials de Barcelona, de l'Escola d'Arts i Oficis provincial de Barcelona, membre de l'Ateneu de Mataró, de la Societat Científicoliterària de Perpinyà, de la Societat Aerostàtica i Meteorològica de França, pensionat pel govern de Madrid per estudiar a l'estranger els progressos de la indústria química, com ja s'ha dit més amunt, i comissionat per la Diputació i Junta provincial agrícola de Girona per l'exposició de Londres.

Publicà un llibre intitolat *Fabricación de hielo: Estudio sobre el sistema de Mn. Carré* en el qual informa sobre una màquina de refrigeració pel sistema d'absorció inventada per Ferdinand Philippe Edmond Carré (Moislains 1824-

20. *La Renaixensa* del 4 d'octubre del 1885, n. 2888a.

Poncet 1900) que la denominava d'afinitat. En aquest llibre, Calvet descriu una altra màquina per fabricar gel, amb cinc models de capacitat fins a cent quilograms de gel per hora.⁽²¹⁾

Col·laborà amb Monturiol en la construcció del submarí. Per tal fi va idear un sistema basat en una reacció isotèrmica que havia de produir el vapor d'aigua suficient per alimentar una segona màquina de vapor més petita que l'altra, però no va funcionar.

Com es desprèn d'una clàusula del testament del seu pare, Damas era propietari d'una fàbrica de productes químics.⁽²²⁾

Fou ell qui encetà la tradició humanística dels enginyers industrials, tradició on trobem també l'il·lustre filòleg català, Pompeu Fabra, a qui Calvet li proporcionà llibres de la seva propietat.

Damas Calvet de Bodallés, "*catedrático de la Escuela especial de ingenieros industriales y de la provincial de artes y oficios, académico de número de la Academia de Buenas letras, Mestre en Gay saber, etc.*", segons l'esquela que publicà als diaris la Universitat de Barcelona, va morir en aquesta ciutat el dos de novembre de 1891 a dos quarts de cinc de la tarda. Dos dies més tard, a dos quarts de deu del matí, se celebraren els funerals a l'església dels Àngels de la ciutat comtal.

La Vanguardia del 24 de novembre del 1919 publicà un article que signat per Arturo Masriera portava per títol: "El catalanismo literario en las regiones". Parlant d'escriptors figuerencs diu així de Damas Calvet.

"Hombre modesto, sensato, equilibrado y apto para el estudio y la producción sosegada, fué sin duda alguna Don Damaso Calvet de Budallés, ingeniero y catedrático de la escuela de su especialidad en Barcelona y Mestre en Gay Saber desde 1879.

21. *L'energia tèrmica i les seves aplicacions, Elements històrics. Segles XVIII-XIX-XX.* Relació de llibres exposats sobre màquines tèrmiques.

CALVET DE BUDALLÉS, Dámaso. *Fabricación del hielo: Estudio sobre el sistema de Mr. Carré.* Barcelona, 1862. Descripció: Informe sobre una màquina de refrigeració pel sistema d'absorció, inventada per Ferdinand Philippe Edouard Carré (Moislains 1824 - Poncet 1900), qui la denominava d'afinitat. Ferdinand Carré va patentar la nova màquina el 1859 i la màquina descrita per en Calvet fou fabricada a París l'any 1860, amb 5 models de capacitats fins a 100 kg de gel per hora.

22. En el moment de fer testament, Narcís Calvet era propietari d'un molí de ciment amb camps i oliveres que el voltaven, d'una casa al carrer de Vilafant i una altra al de Besalú, ambdues a Figueres i un edifici a Barcelona on Damas hi tenia la indústria, tal com llegim en el citat testament de data 7 de juliol de 1880, autoritzat pel notari Conde Lacoste: "...la finca que posee... la compró única y exclusivamente para que el propio Dámaso estableciera en ella las industrias peculiares de su carrera..."

Damas no sobrevisqué el seu pare. Morí deixant un fill de dinou anys. Com a curiositat direm que com a testimoni del seu testament hi figura, de professió advocat, l'autor de *La Historia del Ampurdán*, Josep Pella i Forgas.

Artesano humilde en su adolescencia (?). al visitar los duques de Montpensier la fábrica en donde Calvet trabajaba saludó a estos infantes de España con una poesía catalana por él compuesta. Los duques costearon la carrera del joven mecánico (?) .quien llegó por sus propios medios hasta donde acabamos de indicar. Poeta fácil y sobrio en la lírica; algo menos que mediocre en la dramática (La Campana de la Unió, La Romeria de Requesens, A la Voreta del mar) y sumamente desigual en la épica, dejános su poema Mallorca Cristiana en el que trabajó veinte años seguidos y publicó en 1888. Dos lunares dañan su fama póstuma: el prurito de erudicción, a veces empalagosa, que recarga con pinceladas superfluas ciertas descripciones o rasgos de inspiración felices y los deliramentos de la secta espiritista que Calvet se empeñó en intercalar en poema, oportuno et inoportuno. Pero en su trato social, ameno y agradabilísimo, en su cátedra, en sus viajes, en sus triunfos y amarguras, Calvet era antes que poeta, catedrático o ingeniero, un figuerense de pura cepa, un corazón de niño y un tesón de almogáver, el amigo más franco y el consejero menos interesado.”

BIBLIOGRAFIA

- DIVERSOS AUTORS, “Romanticisme i Renaixença, 1800-1860”, *Història de la Cultura catalana*, volum IV, Barcelona, Edicions 62.
- DIVERSOS AUTORS, “Naturalisme, Positivisme i Catalanisme. 1860-1890”, Idem., volum V, Barcelona, Edicions 62.
- DIVERSOS AUTORS, “El Modernisme. 1890-1906”, Idem., volum VI, Barcelona, Edicions 62.
- DIVERSOS AUTORS, “La gran transformació 1790-1860”, *Història Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*, volum 6, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1997-2001.
- DIVERSOS AUTORS, “La consolidació del món burgès. 1860-1900”, Idem., volum 7, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1996-2001.
- MESTRE I GODES, Jesús, *Breu història de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1998.

